

Læreplan i samfunnsfag samisk

Status: Bearbeidet versjon etter høring

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Samfunnsfag er et sentralt fag for at elevene skal bli deltakende, engasjerte og kritisk tenkende medborgere. Faget skal bidra til at elevene ser sammenhenger mellom individuelle valg, samfunnsstrukturer og naturens tålegrenser. I samfunnsfag skal elevene få mulighet til å utforske sin egen identitet, lokalsamfunnet de lever i, og nasjonale og globale problemstillinger. Gjennom arbeidet med faget skal elevene forstå hvordan geografiske, historiske og nåtidige forhold legger betingelser for hvordan mennesker dekker sine behov, og for hvordan makt og ressurser fordeles. Elevene skal bli bevisste på hvordan vi er historieskapte, men også historieskapende. Faget skal bidra til den enkeltes identitetsutvikling og forståelse av de forskjellige fellesskapene vi mennesker inngår i både i og utenfor Sápmi/Sábme/Saepmie. Det innebærer også å inkludere majoritets- og minoritetsperspektiver, å kunne gjøre sammenligninger med andre urfolk og å forstå ulike maktforhold og viktigheten av demokratiske verdier. På denne måten bidrar samfunnsfaget til å styrke elevenes forståelse av seg selv, av samfunnet de lever i og av hvordan de kan påvirke sitt eget liv og framtiden.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnlaget i opplæringen. Samfunnsfaget skal bidra til skaperglede, engasjement, kritisk tenkning og utforskertrang og bygge opp under holdninger og verdier som toleranse, likeverd og respekt. Gjennom samfunnsfaglige tenkemåter og metoder skal elevene utvikle et aktivt medborgerskap bygget på bevissthet om demokrati, miljø, menneskerettigheter, likestilling og verdien av mangfold. Læreplanen er forankret i samiske verdier og samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Kjerneelementer

Undring og utforsking

Elevene skal kunne undre seg over, reflektere rundt og vurdere hvordan kunnskap om samfunn i fortid og nåtid blir til. Elevene skal få være nysgjerrige og aktivt kunnskapssøkende og -skapende alene og sammen med andre både i og utenfor klasserommet. I tillegg skal elevene kunne innhente og bruke informasjon fra ulike typer historiske, geografiske og samfunnskunnskaplige kilder for å belyse forhold i ulike samfunn og i sitt eget liv. De skal også kunne vurdere om kildene er pålitelige og relevante.

Samfunnskritisk tenkning og sammenhenger

Elevene skal forstå sammenhenger mellom geografiske, historiske og nåtidige forhold og hvordan disse forholdene hver for seg og sammen har påvirket og påvirker mennesker og samfunn. Elevene skal få innsikt i den gjensidige påvirkningen mellom natur og samfunn. De skal se hvordan utviklingen i fortiden var preget av både brudd og kontinuitet og hva som bidro til endringer, samt utvikle historisk empati. Elevene skal analysere hvordan makt og maktrelasjoner har virket og virker inn på ulike forhold i samfunnet. De skal vurdere kunnskap, hendelser og fenomener fra ulike perspektiver og reflektere over hvorfor menneskene har gjort og gjør ulike valg.

Demokratiforståelse og deltakelse

Elevene skal forstå hvordan geografiske, historiske og nåtidige forhold har lagt og legger betingelser for mulighetene mennesker har hatt og har til å samarbeide, organisere seg og ta beslutninger i ulike samfunn. Elevene skal få innsikt i forskjeller mellom land når det gjelder styresett og ivaretagelse av menneskerettigheter og minoriteter, og de skal se hvordan forskjeller har hatt og har innvirkning på folks liv og mulighet til å medvirke. De skal forstå hvorfor konflikter har oppstått og oppstår, og hvordan de har blitt og blir håndtert. Elevene skal få erfaring med demokrati i praksis for å kunne påvirke og medvirke til samfunnsutforming. Innholdet i dette kjerneelementet skal ses i lys av ulike perspektiver, fra det lokale til det globale, og i et urfolks- og minoritetsperspektiv, med vekt på fortid, nåtid og framtid.

Bærekraftige samfunn

Elevene skal forstå hvordan geografiske, historiske og nåtidige forhold har lagt og legger betingelser for hvordan mennesker har dekket og dekker behovene sine, og for hvordan makt og ressurser i ulike samfunn har blitt og blir fordelt. Det innebærer å se at geografisk mangfold og variasjon danner rammer for livsgrunnlag og levekår. Elevene skal få innsikt i de økonomiske, miljømessige og sosiale dimensjonene ved bærekraftig utvikling, og sammenhengen mellom disse. De skal forstå hvordan endringer i fortiden har påvirket de tre dimensjonene og dermed hvor bærekraftige ulike samfunn er. Elevene skal se at menneskers ressursbruk har hatt og har konsekvenser, og kunne vurdere handlingsalternativer for bærekraftig utvikling på individuelt, nasjonalt og globalt nivå. Bærekraftig utvikling i samfunnsfag skal ses i lys av ulike perspektiver, fra det lokale til det globale, og i et urfolks- og minoritetsperspektiv, med vekt på fortid, nåtid og framtid.

Identitetsutvikling og fellesskap

Elevene skal få innsikt i hvordan mennesker utvikler identitet og tilhørighet, og hvordan de samhandler med andre. De skal forstå hvorfor mennesker søker sammen i samfunn, og hvordan identitetsutvikling og fellesskap påvirkes av geografiske, historiske og nåtidige forhold. Det innebærer ulike perspektiver på hva et godt liv kan være, og at elevene utvikler både historiebevissthet og handlingskompetanse ved å forstå seg selv med en fortid, nåtid og framtid.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I samfunnsfag handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at elevene skal bli bevisste på sin egen identitet og identitetsutvikling og forstå individet som en del av ulike fellesskap. Innsikt i hvordan relasjoner og tilhørighet blir påvirket av samhandling med andre, også digitalt, er en del av kompetansen i faget. Faget skal bidra til at elevene kan gjøre gode livsvalg og håndtere utfordringer knyttet til seksualitet, personlig økonomi, rus, utenforskap og digital samhandling. Faget skal også bidra til å skape forståelse, respekt og toleranse for mangfold, andres verdier og livsvalg, og gi perspektiver på hva et godt liv kan være. Gjennom faget skal elevene kunne identifisere områder der menneskeverdet blir utfordret, for eksempel i forbindelse med menneskehandel og vår tids slaveri, og peke på tiltak for å ivareta menneskers grunnleggende behov.

Demokrati og medborgerskap

I samfunnsfag handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at elevene utvikler kunnskaper og ferdigheter for å skape og delta i demokratiske prosesser. Faget skal bidra til at elevene utvikler kunnskap om og innsikt i demokratiske verdier og prinsipper. Elevene skal også få forståelse av framveksten av demokratiske institusjoner i Sápmi/Sábme/Saepmie og hvordan Siida/Sijdda/Sitje har vært og er en måte å organisere seg på demokratisk. Dette gjelder også samers bidrag til internasjonale

urfolkssamarbeid og internasjonale avtaler og konvensjoners betydning for demokratisk utvikling. Gjennom arbeid med samfunnsfag skal elevene tenke kritisk, ta ulike perspektiver, håndtere meningsbrytning og vise aktivt medborgerskap. Samfunnsfag skal bidra til at elevene kan delta i og videreutvikle demokratiet og forebygge ekstreme holdninger, ekstreme handlinger og terrorisme. Kunnskap om terrorhandlingen i Norge 22. juli 2011 skal inngå i opplæringen om dette.

Bærekraftig utvikling

I samfunnsfag handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om at elevene forstår sammenhengen mellom de sosiale, økonomiske og miljømessige forholdene ved bærekraft. Samfunnsfaget skal bidra til at elevene forstår at ressursbruken til mennesker har og har hatt konsekvenser lokalt, regionalt og globalt. Kunnskap om sammenhenger mellom natur og samfunn, om hvordan mennesker påvirker klima og miljø, og om hvordan levekår, levesett og demografi henger sammen, bidrar til denne forståelsen. Hvordan natur forstås og forvaltes i Sápmi/Sábme/Saepmie i fortid og nåtid inngår i dette. En bærekraftig utvikling både lokalt, nasjonalt og globalt avhenger av demokratiske rammer, aktive medborgere og solidaritet med nåværende og framtidige generasjoner. I samfunnsfag skal elevene reflektere over og drøfte dilemmaer og spenningsforhold knyttet til de ulike dimensjonene ved bærekraftig utvikling og se at handlinger på både individ- og samfunnsnivå har betydning.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i samfunnsfag innebærer å kunne lytte til, tolke, formulere og fremme meninger, gi respons og diskutere med andre. Å få tak i andres meninger og stille oppklarende og utdypende spørsmål inngår også. I de muntlige ferdighetene inngår videre det å ta del i muntlig fortellertradisjon for å få innsikt i samiske samfunn og kulturer. Utviklingen av de muntlige ferdighetene går fra å uttrykke egne meninger, ta ordet etter tur og lytte og gi respons til andre, til å ta ulike perspektiver og begrunne argumentasjon i større årsakssammenhenger. Utviklingen innebærer videre i økende grad å fortelle om sammenhenger, drøfte faglige spørsmål og håndtere mer kompleks informasjon og å forstå hvordan ulike uttrykksmåter påvirker budskap og mottaker.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i samfunnsfag innebærer å planlegge, utforme og bearbeide tekster som er tilpasset formålet med skrivingen. Det innebærer også å dele, formidle og presentere kunnskap og informasjon skriftlig og å bruke samfunnsfaglige begreper, bygge opp argumentasjon og utforske og problematisere samfunnsfaglige temaer. Videre innebærer det å kunne dokumentere og presentere resultater av samfunnsfaglige undersøkelser skriftlig. Utviklingen av skriveferdigheter i faget går fra å formulere enkle faktasetninger og spørsmål og vise til kilder, til å skrive fagtekster, drøfte problemstillinger og vise til mer komplekse kilder.

Å kunne lese

Å kunne lese i samfunnsfag innebærer å utforske, tolke og reflektere kritisk over ulike kilder, inkludert kart. Videre innebærer det å finne informasjon og bevisst velge og velge bort ulike kilder, å kjenne igjen argumentasjon og å skille mellom meninger, fakta og påstander. Utviklingen av leseferdigheter i faget går fra å bruke få og tilrettelagte kilder til å selv å finne og kritisk sammenligne informasjon i et større mangfold av kilder med større kompleksitet.

Å kunne regne

Å kunne regne i samfunnsfag innebærer å kunne innhente, bearbeide, analysere og vurdere tallmateriale og store data i lys av kontekst og for å ta stilling til samfunns spørsmål. Videre innebærer det å bruke tidslinjer og målestokk til å utforske og presentere historiske og geografiske forhold og se sammenhenger. Å reflektere over økonomi og forbruk inngår også. Utviklingen av regneferdigheter i faget går fra å tolke konkrete og enkle tabeller og grafiske framstillinger til å kombinere og analysere større datamengder. Utviklingen av regneferdighetene innebærer også å se på fortid, nåtid og framtid i sammenheng og med en økende grad av kompleksitet.

Digitale ferdigheter

Et viktig formål med samfunnsfag er at elevene utvikler digital medborgerskap, derfor har faget et ansvar for digitale ferdigheter. Digitale ferdigheter i samfunnsfag innebærer å kunne bruke digitale verktøy til å finne, behandle og navigere i digitale kilder, utøve digital kildekritikk og velge ut relevant informasjon. Det handler også om å kunne kommunisere, samarbeide og skape digitale produkter og om å følge regler og normer for nettbasert kommunikasjon, personvern og opphavsrett. Ferdigheten innebærer også å ivareta informasjons- og datasikkerhet. Utviklingen av digitale ferdigheter går fra å utforske og bruke digitale ressurser, til å søke og velge informasjon selvstendig og til å vise god digital dømmekraft når man velger informasjon, bruker digitale ressurser og kommuniserer digitalt. Samfunnsfag har ansvar for innlæringen av digitale ferdigheter.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering 2. trinn

Kompetansemål etter 2. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- utvikle og presentere samfunnsfaglige spørsmål
- samtale om hvordan ulike norske og samiske kilder, inkludert fortellinger og kart, kan gi informasjon om samfunnsfaglige spørsmål
- utforske og beskrive kulturminner og kultur- og naturlandskapet i nærmiljøet
- utforske og presentere hvordan mennesker levde for én til to menneskealder siden
- reflektere over hvorfor mennesker har ulike meninger og gjør ulike valg
- samtale om vennskap, tilhørighet og hva som påvirker relasjoner
- beskrive og gi eksempler på mangfold og likeverd i Norge og Sápmi/Sábme/Saepmie, samisk slektskap og ulike familieformer og folkegrupper
- utforske og gi eksempler på hvordan mennesker påvirker klima og miljø, og dokumentere hvordan påvirkningene kommer til syne i nærmiljøet
- presentere og gi eksempler på rettigheter barn har i Norge og verden, og hva barn kan gjøre ved brudd på disse rettighetene

- utforske og gi eksempler på hvordan barn kan påvirke beslutninger og samarbeide om demokratiske prosesser
- samtale om muligheter og utfordringer ved digital samhandling
- samtale om følelser, kropp, kjønn og seksualitet og hvordan egne og andres grenser kan uttrykkes og respekteres
- utforske og gi eksempler på hvordan mennesker i forskjellige deler av verden kan påvirke hverandres liv

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på 1. og 2. trinn når de utforsker og undrer seg over samfunnsfaglige temaer og reflekterer over hvordan disse temaene kan henge sammen. De viser og utvikler kompetanse når de søker etter å få vite mer og erfarer at kunnskap kan innhentes på ulike måter. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de erfarer og anerkjenner seg selv og andre som del av et mangfoldig fellesskap, og når de erfarer hva det vil si å være med på å delta og påvirke. Elevene bruker digitale verktøy til å vise og utvikle kompetanse i faget og en begynnende digital dømmekraft ved å se noen av mulighetene og utfordringene ved digital samhandling.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst i samfunnsfag gjennom at elevene får være aktivt utforskende, samtale og undre seg. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i faget. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og hva de får til bedre enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke rådene til å utvikle kompetansen sin i samfunnsfag gjennom nysgjerrighet og kunnskapssøking.

Kompetansemål og vurdering 4.trinn

Kompetansemål etter 4. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- utforske og presentere samfunnsfaglige spørsmål, søke etter informasjon i ulike kilder, inkludert kart, og vurdere hvor nyttig informasjonen er
- utforske samisk lokalhistorie, kulturminner og hvordan mennesker levde i den tiden kulturminnene er fra, og sammenligne med hvordan vi lever i dag
- beskrive kultur- og naturlandskap i Norge og samtale om hvordan geografiske og historiske kilder, inkludert fortellinger, kan gi innsikt i landskap
- samtale om hvorfor det oppstår konflikter i skole- og nærmiljøet, lytte til andres mening og samarbeide med andre om å finne konstruktive løsninger
- presentere menneskerettigheter og rettigheter barn har, og reflektere over hvorfor disse rettighetene finnes

- reflektere over hvorfor samene har urfolksstatus i Norge, og beskrive sentrale trekk ved samisk kultur- og samfunnsliv før og nå, med vekt på eget samfunn
- utforske og gi eksempler på noen sider ved bærekraftig utvikling, inkludert samisk tradisjonell kunnskap
- samtale om identitet, mangfold og fellesskap og reflektere over hvordan det kan oppleves ikke å være del av fellesskapet
- samtale om regler og normer for personvern og deling av informasjon og om hva det vil si å bruke dømmekraft i digital samhandling
- samtale om grenser knyttet til kropp, hva vold og seksuelle overgrep er, og hvor man kan få hjelp hvis man blir utsatt for vold og seksuelle overgrep
- reflektere over hvem som har makt, og hva et demokrati er, og utvikle forslag til hvordan man kan være med på å påvirke beslutninger
- samtale om noen viktige offentlige institusjoner og virksomheter i Norge og Sápmi/Sábme/Saepmie og reflektere over hva de betyr for menneskers liv

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på 3. og 4. trinn når de alene og sammen med andre utforsker og undrer seg over samfunnsfaglige temaer og sammenhenger mellom disse. Elevene viser og utvikler kompetanse når de presenterer og samtaler om samfunnsfaglige spørsmål og reflekterer over hva slags informasjon og kunnskap ulike kilder kan gi om spørsmålene. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de tar ulike perspektiver og ser hvordan de selv og andre kan bli påvirket av og påvirke hverandre, samfunnet og naturen. Videre viser og utvikler de kompetanse når de samhandler digitalt og bruker noen regler og normer for personvern og digital samhandling.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom at elevene får søke kunnskap på ulike måter, innta ulike perspektiver og reflektere over hvordan kunnskap blir til. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samfunnsfag. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og hva de får til bedre enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke rådene for å utvikle kompetansen sin i samfunnsfag gjennom nysgjerrighet, kunnskapssøking og arbeid med sammenhenger i faget.

Kompetansemål og vurdering 7. trinn

Kompetansemål etter 7. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjennomføre en samfunnsfaglig undersøkelse og presentere resultatene ved hjelp av egnede digitale verktøy

- presentere en aktuell nyhetssak og reflektere over forskjeller mellom fakta, meninger og kommersielt budskap i mediebildet
- sammenligne hvordan ulike kilder, inkludert fortellinger og kart, kan gi ulik informasjon om samme tema, og reflektere over hvordan kilder kan brukes til å påvirke og fremme bestemte syn
- utforske hvordan mennesker i fortiden livnærte seg, og samtale om hvordan sentrale endringer i livsgrunnlag og teknologi har påvirket og påvirker demografi, levekår og bosettingsmønstre
- beskrive geografiske hovedtrekk i ulike deler av verden og reflektere over hvordan disse hovedtrekkene påvirker menneskene som bor der
- reflektere over hvorfor konflikter oppstår, og drøfte hvordan den enkelte og samfunn kan håndtere konflikter
- utforske ulike sider ved mangfold i Norge og Sápmi/Sábme/Saepmie og reflektere over menneskers behov for å være seg selv og for å høre til i fellesskap
- drøfte hva likeverd og likestilling betyr for et demokrati, og drøfte hvordan man kan motarbeide fordommer, rasisme og diskriminering
- samtale om menneske- og likeverd og sammenligne hvordan menneskerettigheter og urfolksrettigheter har blitt og blir ivaretatt i ulike land
- utforske hovedtrekk ved historien til samene og de nasjonale minoritetene i Norge og presentere rettigheter samene og de nasjonale minoritetene i Norge har i dag
- reflektere over hvordan kommersiell påvirkning kan virke inn på forbruk, personlig økonomi og selvbilde
- utforske og presentere en global utfordring ved bærekraftig utvikling og hvilke konsekvenser den kan ha, og utvikle forslag til hvordan man kan være med på å motvirke utfordringen
- reflektere over egen og andres deltakelse i digital samhandling og drøfte hva det vil si å bruke dømmekraft, sett i lys av regler, normer og grenser
- reflektere over variasjoner i identiteter og egne og andres grenser knyttet til følelser, kropp, kjønn og seksualitet og drøfte hva man kan gjøre om grenser blir brutt
- sammenligne ulike styresett og vurdere hvordan enkeltmennesker har og har hatt mulighet til å påvirke beslutninger i Sápmi/Sábme/Saepmie og i ulike land
- gi eksempler på hva lover, regler og normer er og hvilken funksjon de har i samfunn, og reflektere over konsekvenser av å bryte dem
- reflektere over hvordan møter mellom mennesker har bidratt til å endre hvordan mennesker har tenkt og ulike samfunn har vært organisert

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på 5., 6. og 7. trinn når de utforsker og viser forståelse av sammenhenger mellom historie, geografi og samfunnskunnskap. Elevene viser og utvikler kompetanse når de undersøker og presenterer samfunnsfaglige spørsmål, reflekterer over mulige svar på spørsmål om fortid, nåtid og framtid og vurderer hvordan ulike kilder kan gi ulik informasjon. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de reflekterer over seg selv og andre som en del av ulike fellesskap og hvordan de kan være med på å påvirke samfunnet. Videre viser og utvikler de kompetanse når de bruker digitale verktøy og digital dømmekraft i arbeid med faget.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte muntlige, skriftlige, praktiske og digitale måter å arbeide med faget på. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samfunnsfag. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og hva de får til bedre enn tidligere. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke rådene for å utvikle kompetansen sin i samfunnsfag.

Kompetansemål og vurdering 10. trinn

Kompetansemål etter 10. trinn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke samfunnsfaglige metoder og digitale ressurser i egne undersøkelser, presentere funn ved hjelp av digitale verktøy og drøfte hvor gyldige og relevante funnene er
- vurdere på hvilke måter ulike kilder, inkludert fortellinger og kart, gir informasjon om et samfunnsfaglig tema, og reflektere over hvordan algoritmer, ensrettede kilder eller mangel på kilder kan prege vår forståelse
- analysere hvordan fortiden, hendelser og grupper i samfunnet har blitt og blir framstilt i ulike sammenhenger, og drøfte hvordan folks holdninger og handlinger har blitt og blir påvirket av framstillingene
- utforske hvordan teknologi har vært og fremdeles er en endringsfaktor, og drøfte innvirkningen teknologien har hatt og har på enkeltmennesker, samfunn og natur
- reflektere over hvordan mennesker har kjempet og kjemper for forandringer i samfunnet og samtidig har vært og er påvirket av geografiske forhold og historisk kontekst
- sammenligne hvordan politiske, geografiske og historiske forhold påvirker levekår, bosettingsmønstre og demografi i forskjellige deler av verden i dag
- gjøre rede for årsaker til og konsekvenser av sentrale historiske og nåtidige konflikter og reflektere over om endringer av noen betingelser kunne ha endret konfliktene
- gjøre rede for årsaker til og konsekvenser av terrorhandlinger og folkemord, som holocaust, og reflektere over hvordan ekstreme holdninger og ekstreme handlinger kan forebygges
- utforske og beskrive hvordan menneske- og urfolksrettigheter og andre internasjonale avtaler og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, menneskers liv og likestilling og likeverd

- gjøre rede for forskning av samene og de nasjonale minoritetene og reflektere over hvilke konsekvenser dette har hatt og fremdeles har på individ- og samfunnsnivå og deres situasjon i dag
- beskrive ulike dimensjoner ved bærekraftig utvikling og hvordan de påvirker hverandre, presentere tiltak for mer bærekraftige samfunn og vurdere tiltakene i lys av tradisjonelle samiske næringer
- vurdere hvordan arbeid, inntekt og forbruk kan påvirke personlig økonomi, levestandard og livskvalitet
- reflektere over likheter og ulikheter i identiteter, levesett og kulturuttrykk i og utenfor Sápmi/Sábme/Saepmie og drøfte muligheter og utfordringer ved mangfold
- utforske og reflektere over egne digitale spor og muligheten for å få slettet sporene og å verne om egen og andres rett til privatliv, personvern og opphavsrett
- reflektere over hvordan identitet, selvbylde og egne grenser utvikles og utfordres i ulike fellesskap, og presentere forslag til hvordan man kan håndtere påvirkning og uønskede hendelser
- reflektere over hvilke aktører som har makt i samfunnet i dag, og hvordan de begrunner standpunktene sine
- utforske ulike plattformer for digital samhandling og reflektere over hvordan digital deltakelse og samhandling påvirker formen på og innholdet i samfunnsdebatten
- beskrive sentrale lover, regler og normer og drøfte hvilke konsekvenser brudd på disse kan ha for den enkelte og for samfunnet på kort og lang sikt
- beskrive trekk ved de politiske systemene og velferdssamfunnene i Norge og Sapmi/Sabme/Saepmie og reflektere over sentrale utfordringer

Undervisvurdering

Undervisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene viser og utvikler kompetanse i samfunnsfag på 8., 9. og 10. trinn når de utforsker og forklarer sammenhenger mellom historiske, geografiske og samfunnskunnskaplige aspekter ved faget. Elevene viser og utvikler kompetanse når de bruker samfunnsfaglige metoder til å undersøke og vurdere mulige svar på problemstillinger som handler om fortid, nåtid og framtid. Elevene viser og utvikler også kompetanse når de reflekterer over seg selv og andre som en del av samfunnet, og hvordan de kan påvirke sitt eget og andres liv i dag og i framtiden. Videre viser og utvikler de kompetanse når de samhandler digitalt, kjenner til og bruker regler for personvern og opphavsrett, og viser digital dømmekraft.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte muntlige, skriftlige, praktiske og digitale måter å arbeide med samfunnsfag på. Læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i samfunnsfag. Elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke rådene for å utvikle kompetansen sin i samfunnsfag.

Standpunktvurdering

Standpunktkarakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i samfunnsfag ved avslutningen av opplæringen etter 10. trinn. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i kjente og ukjente situasjoner. Læreren skal sette karakter i samfunnsfag basert på kompetansen eleven har vist når eleven har brukt kunnskaper og ferdigheter i kombinasjon.

Vurderingsordning

10. trinn: Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Eksamensordningene i fagene skal sendes på egen høring og ferdigstilles senere.

FORSLAG 16.09.2019